

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет гуманітарно-педагогічний

Кафедра соціальної роботи та соціальної педагогіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

Людмила СТАНІСЛАВОВА

30 серпня 2024 р.

СИЛАБУС

Навчальна дисципліна Теорія та практика медіаціїОсвітньо-професійна програма Соціальна робота. Соціальна педагогікаРівень вищої освіти другий (магістерський)

Загальна інформація

Позиція	Зміст інформації
Викладач(і)	Голова Наталія Іванівна
Профайл викладача	http://spsr.khnu.km.ua/nasha-komanda/
E-mail викладача(ів)	nata_golova@ukr.net
Контактний телефон	+38098 416 18 75
Сторінка дисципліни в ІСУ	https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=3645
Консультації	Очні: понеділок, 4-а пара, аудиторія 3-412; он-лайн: за необхідністю та попередньою домовленістю

Характеристика дисципліни

Статус дисципліни	Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин										
				Кредити ЄКТС	Години	Аудиторні заняття				Індивідуальна робота студента	Самостійна робота студента, в т.ч. ІРС	Курсовий проект	Курсова робота	Залік	Іспит	
						Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття							
П	Д	1	2	5,0	150	54	18	36			96					+
П	З	1	2	5,0	150	16	8		8		134					+

Анотація навчальної дисципліни

Навчальна програма до дисципліни «Теорія та практика медіації» розроблена для забезпечення навчального процесу студентів напряму підготовки «Соціальна робота», з метою ознайомлення майбутніх фахівців із структурою та змістом дисципліни, надання їм конкретної компетентності з проблем медіації в соціальній роботі, а також методичної допомоги під час аудиторних навчальних занять, науково – пошукової та дослідницької роботи і самостійної підготовки. Дисципліна сприяє формуванню у майбутніх спеціалістів загальної картини уявлень про цілі, завдання, структуру зміст і специфіку роботи соціального працівника в медіаційній практиці, допомагаючи сторонам у вирішенні конфліктної ситуації та позитивного її розв'язання.

Тому в умовах реформування країни, коли значна частина населення потребує екстреної соціальної допомоги та соціального захисту, особливої актуальності та поширення в суспільстві набуває професійна діяльність фахівця соціальної роботи, спрямована на вирішення соціальних проблем людей — мирного врегулювання конфліктів та міжособистісне, міжгрупове порозуміння. Медіація – це позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів (пункт 4 частини першої статті 1 Закону України «Про медіацію»).

Пререквізити: технології соціальної роботи в зарубіжних країнах; соціальна геронтологія; соціальна робота на підприємствах, соціальна робота у сфері зайнятості.

Кореквізити: ознайомча практика у закладах соціального обслуговування, атестаційний іспит.

Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни полягає в ознайомленні здобувачів з основами медіаційних практик, як загальною соціальною технологією роботи соціального працівника; вивчення сутності, історії розвитку, основних методів медіації; відпрацювання первинних практичних навичок, щодо застосування одержаних знань для застосування практики посередництва та миробудування.

Завдання дисципліни. Вивчення цієї дисципліни необхідне для розвитку загальної і професійної культури особистості майбутнього соціального працівника, оволодіння ним уміннями та навичками професійної медіації, а також сформуванню у здобувачів цілісне уявлення про місце, роль та специфіку миробудування в діяльності працівника соціальної сфери; навчити здобувачів своєчасно виявляти нову соціальну проблему, аналізувати тенденції її розвитку, пропонувати технології медіації, для розв'язання конфліктної ситуації; розвинути навички здійснювати план миробудування.

Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: *володіти* кількісним і якісним аналізом емпіричних досліджень; *використовувати* теоретичні знання для вирішення практичних завдань; *аналізувати* соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, *уміти* розробляти критерії та показники ефективності професійної діяльності, застосовувати їх в оцінюванні виконаної роботи, пропонувати рекомендації щодо забезпечення якості соціальних послуг та управлінських рішень; *розробляти* соціальні проекти на високому професійному рівні; *оцінювати* власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення; критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань про практики соціальної роботи, формулювати висновки та рекомендації щодо їх впровадження; *формулювати* мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до технологій медіації.

Тематичний план дисципліни і календар його виконання.

Таблиця 3 – Тематичний план дисципліни

№ тижня	Тема лекції*	Тема практичного заняття*	Самостійна робота студентів		
			Зміст	Год.	Література
1	2	3	4	5	6
1	Поняття, види, структура, динаміка та діагностика конфлікту у професійній діяльності фахівця соціальної сфери	1.Поняття, види, структура, динаміка та діагностика конфлікту. Види конфліктів.	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до усного опитування. Виконання практичних завдань.	10	[1, с. 11-18; 4, с. 8-26; 5, с. 9-44]
2	Стратегії поведінки в конфлікті та альтернативні способи вирішення конфліктів	2.Розв'язання конфліктних ситуацій 3. Альтернативні способи вирішення конфліктів	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до письмового опитування. Виконання практичних завдань.	10	[1, с. 529-536; 2, с. 9-22; 5, с. 446-461]
3	Медіація, як спосіб урегулювання конфліктів: сутність, функції, принципи, види медіації.	4Формування навичок конструктивної поведінки у конфліктних ситуаціях. 5. Медіація як засіб розв'язання конфліктних ситуацій	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до тестового контролю.	10	[1, с. 536-549; 2, с. 22-40; 5, с. 462-468]
4	Моделі та стратегії медіації у професійній діяльності.	6. Поняття про медіаційний процес. Процедура медіації 7. Моделі медіації	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до письмового опитування. Виконання практичних завдань.	10	[1, с. 546-556; 2, с. 41-74; 5, с. 469-474]
5	Компетентності та роль медіатора в медіаційному процесі.	8. Майстерність фахівця в медіаційному процесі	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичних завдань.	10	[1, с. 557-564; 2, с. 88-123; 5, с. 475-480]
6	Техніки медіатора, активне слухання та невербальна комунікація	9. Комунікативні техніки та навички в медіації	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичних завдань. Підготовка до усного опитування.	10	[1, с. 477-494; 3, с. 7-81; 5, с. 493-503]

7	Постановка запитань, перефразування та робота з емоціями в посередницькій діяльності	10.Принципи медіаційного процесу	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичних завдань. Підготовка до тестового контролю.	10	[1, с. 509-513; 2, с. 241-264; 3, с. 83-96; 115-131; 164-166; 5, с. 508-509; 514-521]
8	Стадії та складові медіації: предмедіація, підготовча стадія. Збір інформації та визначення тем для обговорення.	11. Особливості використання медіації в Україні 12. Медіація в освіті як альтернативний спосіб розв'язання суперечок і конфліктів у закладах освіти	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичних завдань. Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичних завдань.	10	[1, с. 524-529; 2, с. 459-473; 3, с. 203-216; 229-247; 5, с. 537-542]
9	Особливості медіації в окремих сферах суспільних відносин	13.Практика медіації в різних країнах світу 14.Нормативно-правове регулювання медіаційного процесу	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичних завдань.	10	[1, с. 412-450; 4, с. 78-89]
10	Медіація у трудових відносинах. Оформлення домовленостей та постмедіація у професійній діяльності.	15. Особливості медіації в окремих сферах відносин	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичних завдань. Підготовка до усного опитування.	6	[1, с. 34-46; 4, с. 26-59; 5, с. 45-62]

Примітка: * Лекції проводяться щотижня – дві години, практичні заняття – по дві години на тиждень; ТК – тестовий контроль.

Політика дисципліни.

Організація освітнього процесу в Університеті відповідає вимогам положень про організаційне і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, освітній програмі та навчальному плану. Студент зобов'язаний відвідувати лекції і практичні заняття згідно з розкладом, не запізнюватися на заняття, практичні завдання виконувати відповідно до графіка. Пропущене практичне заняття студент зобов'язаний опрацювати самостійно у повному обсязі і відвітати перед викладачем не пізніше, ніж за тиждень до чергової атестації. До практичних занять студент має підготуватися за відповідною темою і проявляти активність. Набуті особою знання з дисципліни або її окремих розділів у неформальній освіті зараховуються відповідно до положення про порядок перезарахування результатів навчання у ХНУ (<http://khnu.km.ua/root/files/01/06/03/006.pdf>). Виконуючи самостійну роботу з дисципліни, студент має дотримуватися політики доброчесності. У разі наявності плагіату він отримує незадовільну оцінку і має виконати завдання за новою темою.

Критерії оцінювання результатів навчання.

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за **чотирибальною** шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих **позитивно** з урахуванням коефіцієнта вагомості і встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до електронного журналу. Вагові коефіцієнти змінюються залежно від структури дисципліни і важливості окремих видів її робіт. Для практичних занять встановлюється обов'язковий мінімум оцінок, які має отримати студент впродовж семестру, щоб виконати програму дисципліни. Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється усним опитуванням і тестуванням.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота		Самостійна робота студента (СРС)		Підсумковий контроль захід (іспит)
Усне опитування теоретичного матеріалу	Тестовий контроль	Практичне завдання	Проектна робота	
0,2	0,2	0,1	0,1	0,4

Примітка: СРС – самостійна робота студента; ВК – ваговий коефіцієнт; ПВК – підсумковий вид контролю.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів заочної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота	СРС	Підсумковий контроль захід (іспит)
Практичне заняття	Контрольна робота	
0.3	0.2	0.5

Примітка: ВК – ваговий коефіцієнт; ПЗ-практичне заняття; КР-контрольна робота; ПТК-підсумковий контрольний захід

Оцінювання тестових завдань

Тестове завдання для кожного студента складається з п'ятнадцяти тестів. Оцінювання здійснюється за чотирибальною шкалою. Максимальна сума балів, яку може набрати студент, складає 5.

Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці, що виставляється студенту, представлена у наведеній таблиці.

Сума балів за тестове завдання	1-3	4-8	9-13	14-15
Оцінка	2	3	4	5

Якщо відповідь на тестове завдання має 2-3 правильних значення, а студент зумів вказати частину з них, то сума балів у цьому випадку буде дорівнювати 0 балів.

На тестування відводиться 15 хвилин. Правильні відповіді студент записує у бланку відповідей. При цьому усі графи повинні бути заповнені літерами, що відповідають правильним, на погляд студента варіантам. Через 15 хвилин студенти здають викладачу бланки відповідей. Викладач на наступному занятті оголошує результати тестування.

Бланк відповідей

1.		4.		7.		10.		13.	
2.		5.		8.		11.		14.	
3.		6.		9.		12.		15.	

Якщо студент отримав негативну оцінку, то він має перездати її в установленому порядку, але обов'язково до терміну наступного контролю. У випадку, коли студент не виконав індивідуальний план з дисципліни у заплановані терміни без поважних причин, то під час відпрацювання заборгованості при позитивній відповіді йому виставляється оцінка «задовільно».

Підсумкова семестрова оцінка за національною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення усіх оцінок до електронного журналу.

Співвідношення вітчизняної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС:

Оцінка ECTS	Бали	Вітчизняна оцінка	
A	4,75 – 5,00	5	Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь і навичок.
B	4,25 – 4,74	4	Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками.
C	3,75 – 4,24	4	Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками.
D	3,25 – 3,74	3	Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією.
E	3,00 – 3,24	3	Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання.
FX	2,00 – 2,99	2	Незадовільно – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни.
F	0,00 – 1,99	2	Незадовільно – необхідна серйозна робота і повторне вивчення дисципліни.

Контрольні питання з дисципліни «Теорія та практика медіації»

1. Що таке медіація? Охарактеризуйте її історичний розвиток.
2. Охарактеризуйте роль медіації в розв'язанні конфліктів різного рівня.
3. Яка практична значущість медіації та її роль у прогресі суспільства?
4. Охарактеризуйте основні передумови розвитку медіації в світі
5. Охарактеризуйте поняття «конфлікт», «конфліктна ситуація», «конфліктна компетентність».
6. Які позитивні та негативні наслідки конфліктної ситуації?
7. Які фактори впливають на загострення конфліктної ситуації?
8. Назвіть причини конфліктів.
9. Яка існує класифікація видів конфлікту?
10. Визначте структура соціального конфлікту.
11. Які є фактори, що впливають на зниження рівня напруги у конфліктній ситуації?
12. Охарактеризуйте основні функції конфлікту: конструктивні та деструктивні.

13. Назвіть основні ознаки конфлікту.
14. Які існують причини виникнення конфліктної ситуації?
15. Які існують типи конфліктних особистостей?
16. Охарактеризуйте основні ознаки конфлікту.
17. Охарактеризуйте функції конфлікту та його можливі наслідки.
18. Які види конфліктів Ви знаєте?
19. Визначте структуру соціального конфлікту.
20. Якими є найбільш поширені причини виникнення конфліктів?
21. Які фактори найсильніше впливають на загострення конфліктної ситуації?
22. Які особистісні елементи конфлікту Вам відомі?
23. У чому полягають переваги медіації?
24. Назвіть принципи медіації.
25. Які основні складові процедури медіації?
26. Охарактеризуйте види та моделі медіації.
27. Назвіть функції та стратегії медіації.
28. Охарактеризуйте взаємодію сторін медіації.
29. Назвіть позиції, інтереси, потреби, та основні складові медіаційного процесу.
30. У чому полягають компетентності медіатора? Конфіденційність та неупередженість у вирішенні конфліктів.
31. Які існують техніки та фази медіації?
32. Охарактеризуйте «активне слухання», «невербальна комунікація»
33. Які основні функції медіатора?
34. Як Ви розумієте поняття «медіабельність спорів»?
35. Назвіть види медіації.
36. Які Ви знаєте моделі медіації?
39. В чому полягає сутність постановки запитань, перефразуванні та роботи з емоціями в медіаційному процесі?.
40. Назвіть стадії медіації: предмедіація.
41. В чому полягають особливості медіативного підходу в адміністративно-правових відносинах?
42. Охарактеризуйте європейський Кодекс етики медіаторів.

Рекомендована література

Основна:

1. Медіація у професійній діяльності соціального працівника: підручник / авт. кол.: Т. Білик, Р. Гавриляк, І. Городиський ; за ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. Одеса : Екологія, 2019. 456 с.
2. Барабаш О. Стратегії поведінки в конфліктній ситуації. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 3. С.208–212.
3. Вступ до альтернативного вирішення спорів : навч. посіб. / Г. В. Анікіна, Я. В. Білоусов, Н. Л. Бондаренко-Зелінська; під ред. У. Хелльманна, Н. Л. Бондаренко-Зелінської. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2017. 234 с.
4. Захарчук Н.В. Медіація: посібник. Київ: Промінь. 2018. 540 с.
5. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації; соціально-педагогічний аспект. Навч.-метод. посібник / авт. Андрююнкowa В.Л., Войцех Т.В., Дацко О.В. та ін. ; за ред. Левченко К. Б., Панок В.Г., Трубавіна І.М., Ковальчук Л.Г., Андрююнкowa В.Л. К. : ФОП Стеценко В.В. 2016. 192 с.
6. Гриб А. М., Михайлов О. М. Становлення та розвиток інституту примирення на українських землях (IX ст.-1917 р.): монографія. Одеса : Фенікс, 2018. 202 с.
7. Базове дослідження із застосування правосуддя перехідного періоду в Україні: монографія / за заг. ред. А. П. Бушенка, М. М. Гнатовського. К.: «РУМЕС», 2017. 592 с.
8. Ледерак Дж. П. Розбудова миру: стале примирення в розділених суспільствах. Пер. з англ. Д. Каратюова та Л. Лозової. - К.: Дух і літера, 2019. - 256 с.
9. Бобровник С. В. Компроміс і конфлікт у праві: антропологокомунікативний підхід до аналізу : монографія Київ : Юридична думка, 2011. 383 с.
10. Веремчук А. М. Конфлікти у спілкуванні та шляхи їх розв'язання. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка Національної АПН України. Проблеми загальної та педагогічної психології. 2012. Т. 24. ч. 6. С. 67–74.

Додаткова:

11. Лeko Б.А. Медіація : підручник / Б. А. Лeko, Г. В. Чуйко. Чернівці : Книги ХХІ, 2011. 464 с.
12. Мачужак Я. В. Медіація як ефективний засіб для перевиховання та попередження злочинності серед неповнолітніх / Я. В. Мачужак, В. В. Землянська // Відновне правосуддя в Україні: Щоквартальний бюлетень. 2015. № 4. грудень. С.63-65.
13. Олендій Л. В. Медіація як форма примирення. Львівська газета. 2006. № 25 (832). Режим доступу : <http://www.gazeta.lviv.ua>.

14. Паліашвілі І. Медіація – новий глобальний тренд. Режим доступу: innovations.com.ua/uk/interview/6/39/1035#.
15. Пилат Н. Проблема психологічних факторів поведінки людини у конфлікті / Н. Пилат // Науковий збірник Дрогобицького педагогічного університету. Дрогобич, 2001. Випуск 7. Проблеми гуманітарних наук. С. 95 – 107.
16. Пірен М.І. Конфліктологія: Підручник / М.І. Пірен. – К. : МАУП, 2003. – 360 с.
17. Положення про посередника. Режим доступу : <http://www.zakon.nau.ua/doc/?code=v0106299-99>.
18. Положення про психологічну службу системи освіти України (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 02.07.2009 № 616) Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>.
19. Поняття та принципи медіації. Режим доступу : arbimed.ru/ponyatie_i_principy_medi.
20. Посібник ООН «Програми відновного правосуддя» (закінчення: 6-7 розділи). Відновне правосуддя в Україні: Щоквартальний бюлетень. 2008. № 3. С. 92.